

Hoe ziet de huidige maatschappij er uit?

Anarchisten bekijken de hedendaagse maatschappij als onderdrukkend. Enkele belangrijke begrippen waarvan we het nodig vinden er iets verder op in te gaan zijn het kapitalisme, de staat, autoritaire motivatie en mens en milieu.

Kapitalisme: Eerst en vooral kunnen we de Westerse en zeker

West-Europese maatschappij zien als een kapitalistische maatschappij, d.w.z. een maatschappij waarin mensen met elkaar concurreren met het oog op winst en behoud van eigendom en dit via relatief ongestuurde en dus vrije markten. Voor het merendeel van de mensen in zo'n maatschappij betekent dit dat ze hun tijd, energie en capaciteit verhuren aan een ander in de vorm van **loonarbeid**.

Op basis van het bezit van productiemiddelen of het niet bezitten daarvan kun je twee abstracte klassen onderscheiden van elkaar. Zij hebben radicaal tegenovergestelde belangen. Enerzijds heb je de kapitalistische klasse, dit zijn de mensen die de productiemiddelen zoals fabrieken, machines, etc... bezitten. Anderzijds heb je de mensen uit de arbeidersklasse die dus hun arbeid verhuren aan de kapitalistische klasse omdat ze niet anders kunnen om te overleven, zij hebben immers geen productiemiddelen zoals land, machines,... Wat er speciaal is aan de relatie tussen de verhuurder en de huurder van die loonarbeid is dat de huurders (de kapitalisten) winst maken op de gehuurde arbeid. Dit doen ze door een deel van wat de arbeider produceert niet in de vorm van loon terug te storten, maar voor zichzelf te houden. Stel dat je als arbeider acht uur werkt, dan heb je bijvoorbeeld na vier of zes uur de waarde van je loon geproduceerd, wel dan zijn de overige vier of twee uur die je werkt winst voor diegene waarvoor je werkt. Sommige mensen zullen hier misschien op zich geen

problemen mee hebben, de werkgever verschaft je toch werk? Wel het is echter zo dat door die surplusafroaming, die winst op je arbeid, dat de kapitalisten steeds rijker worden, en zo de sociale ongelijkheid steeds stijgt. Bovendien dwingt de competitie in de vrije markt, die ultiem enkel op winst is gericht, zowel de arbeiders als de kapitalisten om ook te concurreren met andere arbeiders en andere kapitalisten. Dit heeft als typisch gevolg dat om winsten te laten stijgen, de loonkosten zover mogelijk moeten dalen. En dit kan zeer laag zijn als er niets tegen wordt ondernomen.

Anarchisten kiezen in het conflict tussen de twee klassen de kant van de arbeiders. Het zijn immers zij die worden uitgebuit en die de eigenlijke scheppers zijn van de welvaart.

Zo kunnen we opmerken dat we bijvoorbeeld de laatste decennia steeds meer een '**vermarkting**' zien van allerlei zaken die daarvoor ofwel niet als koopwaar werden aangeboden, ofwel niet in die mate. Om immers steeds meer winst te maken kun je twee zaken doen, ofwel de bestaande markten uitbreiden, ofwel via nieuwe technieken nieuwe markten scheppen. Zo had je vroeger geen markt voor propere lucht (emissiehandel), of voor nieren. Ook had je vooraleer de TV of zelfs radio er waren geen status als consument in de tijd dat je thuiszat. Nagenoeg niemand kon je dan bereiken met hun reclame terwijl we nu ook in onze vrije tijd vaak activiteiten uitvoeren waar iemand anders wel winst op maakt.

Iets essentieel om kapitalisme mogelijk te maken is **privébezit**, en meer bepaald privébezit van zaken zoals land, zoals fabrieken, machines,... Zonder dit privébezit van productiemiddelen is er geen basis om winst op te maken en dus ook niet om die winst te verzamelen. Iets wat alle serieuze socialismen als uiteindelijk doel hebben is dan ook de afschaffing van dat privébezit door dit alles collectief te maken. Als het niet wordt gekoppeld aan een autoritaire samenleving, zou dit er

voor zorgen dat mensen voor het grootste deel gelijkwaardig zijn aan elkaar wat een samenleving enkel ten goede komt!¹

Wat we nu wel moeten weten is dat we nooit in een 'zuivere' kapitalistische maatschappij leven. Hier en daar zijn er vakbonden die betere lonen en werkomstandigheden afdwingen, en hier en daar zijn er ook nog groepen die niet volledig in het kapitalisme zijn opgeslorpt zoals sommige kleine boeren en kleine zelfstandigen. Sommigen uit deze 'middenklasse' of 'kleinburgerij' kunnen nog op niet-kapitalistische wijze overleven. Ook zijn de zogenaamde klassen zich niet steeds volledig bewust van hun tegengestelde klassenbelangen (zo zullen veel rijkere werknemers sympathiseren met ideologieën van de werkgevers). Wereldwijd kan je tevens nog verschillende subklassen onderscheiden. En de klassen zelf eigenlijk zijn ook gigantisch grote verzamelingen van individuen met verschillende posities op allerhande maatschappelijke breuklijnen zoals status, rijkdom, nationaliteit, geloof, gender, opleiding ...

Soms is het hierdoor niet zo duidelijk meer wie of wat nu wel of geen onderdrukker is. Je kunt uiteraard ook als arbeider anderen onderdrukken, zonder hem of haar economisch uit te buiten door er winst op te maken.

De Staat: De staat zien wij als een beschermer van de sociale orde, als een verzameling organisaties die zorgen voor veiligheid voor minstens een deel van de bevolking. Die staat heeft een monopolie op geweld, zodat zij de enige factor is die een stok achter de deur heeft om haar wetten op te leggen via het gerecht, de politie en het leger. Zo is het een belangrijke

¹ Gebruikseigendom verschilt van privébezit. Bijvoorbeeld bij kraken gebruikt men een ander zijn privébezit, namelijk zijn huis. Anarchisten erkennen vooral het moreel recht dat vasthangt aan gebruikseigendom.

functie van de staat om privébezit van de een tegen de ander te beschermen. Wij menen dat het staatsapparaat inherent onderdrukkend is omdat het ons regels oplegt die maar al te vaak de wil van de elites weerspiegelen. De wetten van de staat doen zich voor als morele leidraad, maar omdat ze weerspiegelingen zijn van die elites, zijn ze onderdrukkend. Zelfs in de parlementaire

democratie hoeven de 'verkozenen' die wetten niet op te stellen op basis van de wil van de mensen. Ze doen dit eerder op basis van elitaire machtsmechanismen zoals lobbyen. Je kunt je zelfs de vraag stellen of iemand wel echt door een ander vertegenwoordigd kan worden. Veel van de redenen waarom staten belangrijk zouden zijn, verwerpen wij. We denken dat de natie of het volk onbelangrijke categorieën zijn en dat de sociale herverdeling die sommige staten aanbieden onvoldoende is. De rechten die het ons gunt, zoals wonen, gelijke kansen, ... zijn volgens ons geen gunsten die we van hen kregen maar zaken waar iedereen sowieso over zou moeten beschikken. Daarom erkennen we ook de plichten ten opzichte van die staat niet die daar dan tegenover staan. We denken dat de hiërarchische ordening van de staat elitair werkt en veel te veel macht in veel te weinig handen concentreert. Op basis hiervan denken we ook dat een 'omgekeerde staat' of dictatuur van het proletariaat wat de marxisten willen een fictie is die geen anti-autoritaire oplossing voor het kapitalisme biedt.

Autoriteit en motivatie:

Heel veel

in onze maatschappij is zo geregeld dat de een de ander controleert en dat de onderste op de ladder wel verantwoording moet afleggen aan de bovenste, maar niet omgekeerd. Denk maar aan het onderwijs waar men autoriteit leert gehoorzamen, de meeste werkplaatsen, of zelfs het gezin en persoonlijke relaties. We leven nog steeds in een samenleving waarin dergelijke autoriteiten en de bijhorende controle centrale plaatsen innemen. Denk maar aan de onevenwichtige verhoudingen tussen sekse, etnische groepen, leeftijd, diersoort,... Bovendien is het zo dat veel machthebbers constant streven naar een uitvergroten van hun invloed. Zo zie je dat bijvoorbeeld gemeentebesturen de dag van vandaag absurditeiten gaan verbieden zoals sneeuwballen gooien, dat werkgevers de plaspauzes van arbeiders in tijd en frequentie gaan beperken, of dat er overal camera's hangen.

Veel conservatieve en godsdienstig geïnspireerde regels verdwijnen dan wel, zoals de beperkingen op euthanasie, abortus, homohuwelijken,... De reden waarom die verdwijnen is omdat dergelijke verboden tegen de neoliberale idee ingaan dat elk krijgt wat hij verdient. Die conservatieve regels zijn onnodig geworden om het kapitalisme in stand te houden. Op sommige plaatsen vermindert ook de controle waar dat economisch effectiever is. Geheel volgens de anarchistische visie is het zo dat mensen een taak beter zullen uitvoeren als ze ervoor gemotiveerd zijn. Die motivatie bevindt zich dan nog best in die taak zelf; dus niet in de beloning of straf die je er achteraf voor krijgt, maar gewoon omdat de taak zelf plezierig is om uit te voeren, of omdat je het belangrijk vindt die taak uit te voeren.

Waar we als anarchisten dan weer afwijken van de huidige tendens is dat we het betreuren dat deze kennis slechts wordt gebruikt om de markt verder te laten groeien. Die overdominante markt bevredigt ons vaak maar kortstondig en dan nog op behoeften die ons aangepaast zijn door allerlei vormen van reclame. Voor sommigen, zij die niet te hard worden aangepakt, kunnen deze vormen van moderne autoriteit en kapitalisme als een 'gouden kooi' aanvoelen. Wij zijn er echter van overtuigd dat ook zij een beter en waardiger leven zouden hebben zonder deze economische en sociale orde. Een beter leven want er zou meer gelijkheid en minder autoriteit zijn. Mensen zouden meer ruimte hebben voor vrije tijd, tijd waarin ze activiteiten kunnen doen die op zich interessant zijn zonder hun geluk te moeten kopen met allerlei onbenullige zaken.

Milieu en antropocentrisme:

een laatste deel om deze

maatschappij te beschrijven gaat over de houding die we als samenleving aannemen tegenover de niet-menselijke dieren en de planeet op zich. Vaak zien we de mens als iets dat ofwel boven de natuur staat, ofwel binnen de natuur maar als beheerder ervan. Anarchisten verschillen hier van mening over de plaats die ze de mens ten opzichte van andere dieren en milieu toedichten, maar allemaal hebben ze gemeen dat ze hierin vaak verder gaan dan veel andere politieke stromingen. Ook koppelen anarchisten veel onderdrukking van dieren en milieuvernietiging aan het kapitalisme. Dat systeem dat steeds nieuwe grondstoffen nodig heeft en er niet voor terugschrikt om, als dit de winst op korte termijn ten goede komt, zich geen zier aan te trekken van eventuele schade aan mens en milieu. Zelfs al zou je als anarchist ervan uitgaan dat de natuur geen waarde heeft op zich en slechts in dienst staat van de mens, dan nog heb je meer dan voldoende redenen om je verantwoorde-lijkheid op te nemen tegenover de slachtoffers van klimaatsverandering nu en in de toekomst.

Anarchisten zijn dus fundamenteel anti-kapitalistisch en anti-autoritair. Als je de mens, andere dieren en deze hele planeet waardeert dan is het eigenlijk een 'logische' keuze om liever een systeem te hebben dat niet draait op uitbuiting en onderdrukking van mens en dier, op plundering van deze planeet en op hiërarchische begrenzing van onze levensmogelijkheden.

